

سرشناسه:	شهیدی پاک، محمد رضا.
عنوان و پدید آورنده:	مصر در دوره اسلامی تاریخ اسلام در مصر تاریخ محلی و جغرافیای تاریخی مصر/محمد رضا شهیدی پاک.
مشخصات نشر:	قم، سرای کتاب ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری:	۱۷۹ صفحه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۶۷-۱۵-۲
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
موضوع:	تاریخ
موضوع:	مصر
رده بندی کنگره:	۱۳۹۷ م ۷ ۴۲۲ ر/ ۲۷۰/ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۷۷۴
شماره کتاب شناسی ملی:	۵۳۱۸۰۳۷

انتشارات سرای کتاب

۰۹۱۰۷۷۱۷۱۸۷

شناسنامه

عنوان کتاب: ..... مصر در دوره اسلامی تاریخ اسلام در مصر تاریخ محلی و جغرافیای تاریخی مصر
نویسنده: ..... محمد رضا شهیدی پاک
ناشر: ..... سرای کتاب
تیراژ: ..... ۵۰۰ جلد
نوبت چاپ: ..... چاپ اول / ۱۳۹۷

همه حقوق مادی و معنوی متعلق به مولف است

مصر در دوره اسلامی
تاریخ اسلام در مصر
تاریخ محلی و جغرافیای تاریخی مصر

دکتر محمد رضا شهیدی پاک
دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز
گروه تاریخ،

فهرست مطالب:

بخش اول: وصف محلی مصر در تاریخ های محلی مصر وشام از قرن نخست تا دوره عثمانی:	۷
بخش دوم: وصف جغرافیایی مصر در منابع جغرافیایی اسلامی:	۱۵
بخش سوم: شهر های اسلامی در مصر:	۲۲
بخش چهارم: فتح مصر و فرهنگ توسعه اسلام در مصر:	۵۰
بخش پنجم: تحلیل حوادث مصر وشام و جزیره پس از فتح در تاریخنگاری حضرت علی (ع):	۵۴
بخش ششم: عصر والیان راشدین در مصر:	۵۷
بخش هفتم: توقف و خروج انسان از تاریخ، علی ع در میان گرگ ها و کرم های انسان نما:	۶۵
بخش هشتم: قدرت فتوحات در اختیار دولت اموی - استفاده از سپاه شام برای نابودی قدرت در حجاز - جزیره و مصر:	۷۲
بخش نهم: مصر در عصر والیان اموی:	۷۷
بخش دهم: معسگر مصر در عصر خلفای عباسی:	۸۲
بخش یازدهم: تاسیس خلافت و امپراطوری فاطمیان: دور جدید تاریخ اسلام در مصر وشام: کارکرد ایده نولوژی در تاریخ:	۹۵
بخش دوازدهم: فاطمیان در مغرب و افریقه:	۱۰۱
بخش سیزدهم: فتح نهایی مصر - فاطمیان در مصر: تاریخ سیاسی اجتماعی فاطمیان مصر: دوره نخست دولت فاطمی در مصر عصر شکوه:	۱۰۷
بخش چهاردهم: تاسیس اصالت و پوییش و تعالی و تکامل و توسعه معارف و فرهنگ و تمدن اسلامی در عصر فاطمیان مصر - ۲۱۰ سال تعالی و شکوه تمدن اسلامی:	۱۲۶
بخش پانزدهم: تاریخ حج در مصر:	۱۴۶
بخش شانزدهم: دولت زنگیان و ایوبیان در مصر:	۱۴۹
بخش هفدهم: تاریخ سیاسی دولت ممالیک مصر - (۹۲۳/۶۴۸-۱۰۱۷/۱۳۸۲):	۱۶۱
بخش هیجدهم: فرهنگ و تمدن اسلامی در مصر عصر ممالیک:	۱۶۸
مصادر و ماخذ و منابع:	۱۷۵

پیشگفتار

کتاب پژوهشی بنیادی، در تاریخ مصر دوره اسلامی است که تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی فرهنگی و اقتصادی و دینی و جغرافیایی و هنری و تمدنی و انسان شناسی مصر در قرون وسطی دوره اسلامی است که از فتح مصر (۱۹ هـ / ۶۴۰ م) تا تاسیس جمهوری در مصر را شامل می‌شود. حوادث مصر حوادث با رویکرد متصل به تاریخ جهان است به طور نمونه حادثه مصری کانال سوئز (۱۹۷۶) حادثه فقط مصر نیست و دارای نتایج پیشرو و دارای ابعاد جهانی است. نسبت تاریخ مصر به تاریخ جهان مانند نسبت بال به پرند است و مورخان مصری گذشته مانند سیوطی اهمیت آن در تاریخ جهانی را بررسی کرده اند و نسبت تاریخ مصر به تاریخ جهان را نسبت جهان کوچک به جهان بزرگ دانسته اند. سیوطی مصر را جهان کوچک در برابر جهان بزرگ دانسته است.

سیوطی مورخ مصر عهد دولت ممالیک مصر و شام بار اتولوژیک و هستی شناختی تاریخ مصر را برابر با تاریخ جهان دانسته است. او مصر را العالم الصغیر، سلیل العالم الکبیر نامیده است. و مابعدالطبیعه تاریخ مصر و شام نقطه تاثیر در تغییرات تاریخ جهان است و او به اهمیت بار هستی شناسی تاریخ مصر در رابطه با تاریخ جهان و تغییرات دور و دراز تمدنی آن توجه کرده است. و پانصد سال بعد از سیوطی، برخی محققان به نقش مصر و نسبت آن با تاریخ جهان توجه کرده اند و کیسینجر برای صلح جهانی به اهمیت مصر اشاره کرده است و می نویسد: مصر و شامات دو محور اصلی صلح و جنگ در خاور میانه هستند و ورود به جنگ در خاور میانه بدون مصر ممکن نیست و استقرار صلح در آن جا بدون سوریه انجام پذیر نیست. پژوهش حاضر تاریخ مصر در دوره اسلامی است که از مصر باستان وارد مصر اسلامی شد و استقرار اسلام در آن جا از معجزات اسلام و قران است. بخش اعظم و اصلی تاریخ قران مربوط به حجاز مهد تولد قران نیست و مربوط به مصر است و بخش مغفول تشیع هم مربوط به مصر است که در کتاب در فصل مستقل تاریخ تشیع در مصر آمده است. ظهور و سقوط ده ها دولت و قدرت بزرگ و کوچک اسلامی در مصر آن را از آزمایشگاه تاریخ اجتماعی و تاریخ محلی و جغرافیای تاریخی و بویژه تغییرات هم زمان اقتصادی و اجتماعی ساخته است و پژوهش حاضر تاریخ محلی و سیاسی اجتماعی و تمدنی و اقتصادی مصر است برخی از ادوار تمدن و فرهنگ اسلامی و اقتصاد در مصر مانند دوره فاطمیان نسبت کالبدی با تاریخ تمدن بشر و اسلام دارند و برخی نمونه کم نظیر هستند و شخصیت هایی مانند ابن یونس شیعه دوازده امامی ایرانی مهاجر از ایران به مصر شیعه فاطمی از طرف محافل معاصر تاریخ علم، به عنوان پدر علم اپتیک نام گرفته است.

تمدن و فرهنگ فاطمیان پایه فرهنگ و تمدن ادوار بعد است ایوبیان و زنگیان و ممالیک چیزی جز استمرار دهنده فرهنگ و تمدن عصر فاطمیان نیستند و هیچ چیز نو و ابتکاری ندارند. جامعه الازهر که به نام فاطمه زهرا (س) در پایان قرن دوم هجری در قاهره موفق ترین دولت - شهر و پایتخت جهان اسلام، ساخته شد، نماد علم و فلسفه همچنان مرکز پژوهش و آموزش یادگار علم و آموزش و پژوهش عصر فاطمیان است و با وجود آن که در عصر خود در آتش تعصب دول نظامی ایوبی و ممالیک سوخت اما همچنان میراث فاطمیان و نشان براعت آن ها در تمدن و فرهنگ است و نماد تعصب و خشونت مخالفان است. پژوهش حاضر ضمن تاریخ اجتماعی و سیاسی مصر فرهنگ و تمدن دوره والیان دوره بنی طولون اخشیدیان فاطمیان ایوبیان و ممالیک و مصر دوره عثمانی را هم

۶/ مصر در دوره اسلامی، تاریخ اسلام در مصر

بررسی کرده است و اشاره ای به مصر معاصر و ورود آن به جمهوری دارد. امروزه کرسی مصر شناسی در ادوار مختلف اسلامی آن در مرکز بررسی های شرق شناسی است.